

УДК 811.111'37+001.891

АНТОНОВА Марія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, вул. Соборна, 87, Вінниця, 21000, Україна, (m.antonova@vtei.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6679-3531>

ЯБЛОЧНИКОВА Вероніка – магістр філології, старший викладач кафедри іноземної філології та перекладу, Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, вулиця Соборна, 87, Вінниця, Вінницька область, 21000, Україна, (v.yablochnikova@vtei.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9479-1418>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.2>

Бібліографічний опис статті: Антонова, М., Яблочнікова, В. (2026). Мультиmodalьні засоби в англomовній комунікації (на матеріалі роману С. Коллінз «Голодні ігри»). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 66, 16–25, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.2>

МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ЗАСОБИ В АНГЛОМОВНІЙ КОМУНІКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ С. КОЛЛІНЗ «ГОЛОДНІ ІГРИ»)

Анотація. У статті здійснено ґрунтовний аналіз мультиmodalьних ресурсів англomовної комунікації на матеріалі роману Сюзанни Коллінз «The Hunger Games». Мультиmodalьність розглянута як спосіб конструювання дискурсу, у межах якого смисл виникає внаслідок взаємодії різних семіотичних модусів – вербального, паравербального та невербального. Особливу увагу приділено антиутопічній прозі як специфічному комунікативному середовищу, у якому мовлення підлягає інституційному регулюванню і втрачає свою монопольну роль у творенні значення, поступаючись жестам, погляду, просодії, просторовому розміщенню та тілесній експресії.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу сучасної лінгвістики й теорії дискурсу до інтегративних підходів у вивченні комунікації, що виходять за межі суто мовного аналізу. В антиутопічних наративах мультиmodalьні конфігурації набувають особливої виразності, оскільки саме через них репрезентують стратегії домінування, механізми маніпуляції та приховані форми спротиву. У романі взаємодія персонажів розгортається в умовах публічності й медіалізованості, що посилює комунікативну вагу невербальних сигналів як засобів самопрезентації, маскування або символічної опозиції.

Метою дослідження є виявлення, класифікація та інтерпретація мультиmodalьних засобів у комунікативній поведінці персонажів, а також з'ясування їхнього внеску у формування прагматичної сили висловлень. Його методологічну основу сформував дискурс-аналіз, соціосеміотичний підхід і окремі положення когнітивної лінгвістики, що дало змогу простежити взаємозалежність мовної форми, контекстуальних чинників і комунікативного наміру. Матеріалом дослідження послуговували фрагменти оригінального англomовного тексту та їхні українські переклади, що забезпечило можливість зіставного аналізу відтворення паравербальних і невербальних компонентів у процесі перекладу.

Результати засвідчили, що невербальні засоби – міміка, жести, тілесні реакції, павзи, мовчання, особливості просторової організації взаємодії – виконують не тільки ілюстративну, але й смислотвірну функцію. Вони структурують комунікативну ситуацію, маркують соціальні ролі, передають емоційні стани та приховані інтенції персонажів. У багатьох випадках

© АНТОНОВА Марія, ЯБЛОЧНИКОВА Вероніка, 2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

саме невербальний рівень визначає інтерпретацію висловлення, підсилюючи або трансформуючи його буквальне значення. В умовах обмеженої вербальної свободи мультимодальні канали формують альтернативний семантичний простір, у межах якого конструйовано символічний спротив репресивній ідеології.

Наукова новизна дослідження полягає в здійсненні системного лінгвістичного аналізу мультимодальної комунікації в антиутопічному художньому дискурсі, що раніше не було предметом комплексного наукового осмислення. Доведено, що невербальні модуси часто набувають провідної ролі в передачі емоційного, психологічного та ідеологічного змісту.

У висновках зазначено, що мультимодальна організація роману є цілісною комунікативною системою, у якій взаємодія різномірних семіотичних ресурсів відображає соціальну ієрархію, внутрішні стани персонажів і механізми влади та контролю. Роман переконливо демонструє, що за умов обмеження вербального висловлення саме невербальні засоби стають ключовим інструментом імпліцитної комунікації та вираження спротиву.

Ключові слова: мультимодальність, невербальна комунікація, художній дискурс, антиутопія, прагматика, семіотика.

ANTONOVA Mariia – PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics, 87, Soborna str., Vinnytsia, 21000, Ukraine (m.antonova@vtei.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6679-3531>

YABLOCHNIKOVA Veronika – Master of Philology, Senior Lecturer, Department of Foreign Philology and Translation, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics, 87, Soborna str., Vinnytsia, 21000, Ukraine (v.yablochnikova@vtei.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9479-1418>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.2>

To cite this article: Antonova, M., Yablochnikova, V. (2026). Multimodalni zasoby v anhlomovnij komunikatsii (na materialy romanu S. Kollinz «Holodni ihry») [Multimodal means in English-language communication (based on the novel by S. Collins «The Hunger Games»)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filolohiia» – Problems of Humanities. «Philology» Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 66, 16–25, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.2> [in Ukrainian].

MULTIMODAL MEANS IN ENGLISH-LANGUAGE COMMUNICATION (USING THE EXAMPLE OF THE NOVEL BY S. COLLINS «THE HUNGER GAMES»)

Summary. The article presents a comprehensive analysis of multimodal phenomena in English-language interaction, illustrated through Suzanne Collins's novel *The Hunger Games*. Multimodality is conceptualized as a principle of discourse organization whereby meaning is generated through the dynamic interaction of heterogeneous semiotic channels-linguistic, paralinguistic, and nonverbal. Special emphasis is placed on dystopian narrative as a distinctive communicative setting in which verbal expression operates under institutional constraints and consequently relinquishes its monopoly over sense-making, allowing gestures, eye contact, intonation, spatial arrangement, and corporeal cues to assume heightened semantic relevance.

Relevance of the study by the increasing interest within contemporary linguistics and discourse theory in integrative approaches to communication that transcend purely linguistic analysis. In dystopian narratives, multimodal configurations become especially salient, as they reveal strategies of domination, mechanisms of manipulation, and subtle forms of dissent. Within the novel, interaction unfolds under conditions of publicity and media exposure, which amplifies the communicative weight of nonverbal cues as instruments of self-fashioning, concealment, or symbolic opposition.

The study seeks to detect, systematize, and elucidate multimodal strategies manifested in the communicative conduct of the characters, as well as to assess their impact on the pragmatic potency of utterances. The research design integrates discourse-analytic procedures, a socio-semiotic approach, and selected tenets of cognitive linguistics, thereby facilitating an examination

of the intricate correlation among linguistic structure, contextual determinants, and communicative intent. The textual corpus comprises excerpts from the original English version accompanied by their Ukrainian translations, which makes it possible to adopt a contrastive lens in analyzing the transfer of paralinguistic and nonverbal components across languages.

The results indicate that nonverbal dimensions – such as facial movements, bodily gestures, physical reactions, pauses, silence, and spatial configuration – perform not merely supportive or illustrative roles but also foundational meaning-making functions. These elements structure the dynamics of interaction, mark social hierarchy, and convey affective conditions alongside implicit motivations. In numerous cases, comprehension relies predominantly on the nonverbal stratum, which can amplify, nuance, or even reshape the overt verbal message. When verbal autonomy is curtailed, multimodal resources construct an alternative sphere of signification wherein symbolic opposition to dominant ideological structures is articulated.

The scholarly novelty of the research lies in its comprehensive linguistic exploration of multimodal interaction within dystopian literary discourse – an area that has hitherto lacked thorough systematic analysis. The study substantiates the claim that nonverbal modalities frequently acquire a leading role in expressing emotional, psychological, and ideological content.

In summary, the novel's multimodal configuration operates as a cohesive communicative framework in which the convergence of diverse semiotic means mirrors social stratification, interior experience, and the mechanisms of power and surveillance. The narrative persuasively demonstrates that under constraints on verbal expression, nonverbal channels emerge as the primary vehicles of implicit communication and symbolic defiance.

Key words: *multimodality, non-verbal communication, literary discourse, dystopia, pragmatics, semiotics.*

Постановка проблеми. Стрімке розширення діапазону семіотичних ресурсів, використовуваних у сучасній комунікації, зумовлює необхідність перегляду традиційних лінгвістичних підходів, які тривалий час базувалися на пріоритеті вербального коду як основного носія значення. У межах класичної парадигми мовлення розглядали переважно як лінійну систему знаків, організовану за правилами граматики та лексики, тоді як інші компоненти комунікації (жести, міміка, просторові відношення чи інтонаційні характеристики) трактували як вторинні та допоміжні. Однак сучасний етап розвитку гуманітарного знання характеризується відходом від логосцентризму та переходом до постнеокласичних моделей аналізу, які визнають відсутність єдиного джерела процесу смислотворення та підкреслюють його багатовимірну природу.

У координатах окресленої проблематики великої значущості набула концепція мультимодальності, що розглядає комунікацію як результат одночасної взаємодії різних семіотичних модальностей (мовної, візуальної, аудіальної, кінетичної та просторової). Згідно з сучасними соціосеміотичними підходами значення не можна вважати продуктом виключно мовної системи, його формують під час динамічної взаємодії множини ресур-

сів різної природи, кожен із яких має власний потенціал для представлення досвіду та впливу на адресата (Kress, 2010; Jewitt, 2014; Bateman et al., 2017). Це відкриває можливість по-новому підійти до визначення сутності комунікативної взаємодії як багатоканального феномену, не обмеженого рамками звичайного тексту.

Актуальність дослідження мультимодальності значною мірою зумовлена розвитком цифрового середовища, у якому поєднання тексту, зображення, звуку та інтерактивних елементів стало нормою (Jewitt, Bezemer, O'Halloran, 2016). У зв'язку з цим більшість сучасних досліджень зосереджена на аналізі медійного, освітнього та інтернет-дискурсу, в якому мультимодальність має експліцитний характер. Однак необхідно відзначити, що потенціал застосування мультимодального аналізу до художнього тексту, зокрема літератури антиутопії, ще недостатньо реалізований, що утворює суттєву наукову прогалину.

Особливу складність становить аналіз письмового художнього дискурсу, який традиційно вважали одномодальним. Проте навіть у межах вербального тексту імпліцитно кодовано значну кількість невербальних елементів: опис рухів персонажів, їхніх тілесних реакцій, просторових позицій, павз,

мовчання, інтонаційних характеристик. Саме ці компоненти формують додатковий рівень смислу, який значною мірою визначає інтерпретацію тексту читачем (Forceville, 2016; Nørgaard, 2019). Отже, художній текст являє собою складну мультимодальну структуру, що потребує всебічного аналізу.

Гетерогенність сучасного англomовного комунікативного простору виявляється у тісній взаємодії вербальних та невербальних засобів, які разом формують прагматичний потенціал висловлення. Особливо прискіплива увага має бути приділена художньому дискурсу, у якому комунікація відбувається в умовах обмеження свободи слова, цензури та соціального контролю. Такі умови стимулюють розвиток альтернативних комунікативних стратегій, у яких невербальні засоби виконують функції прихованої передачі інформації, вираження емоцій та формування соціальної ідентичності (Machin & Mayr, 2012; O'Halloran, 2011).

Роман Сюзанни Коллінз «Голодні ігри» є показовим прикладом тексту, у якому мультимодальні ресурси відіграють ключову роль у формуванні наративу та комунікативної динаміки. За сюжетом, комунікація персонажів відбувається під постійним наглядом та контролем з боку влади, що істотно обмежує можливості відкритого вербального вираження. Унаслідок цього значну частину смислу перенесено на невербальний рівень, а саме на погляди, жести, павзи, тілесні реакції та просторові взаємодії. Ці елементи стають самостійними носіями значення, які можуть суперечити або підсилювати вербальний компонент, а не тільки засобами доповнення мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика мультимодальності сформувалася в межах сучасної лінгвістики як відповідь на обмеженість традиційного логосентричного підходу до аналізу комунікації. Якщо класичні мовознавчі моделі розглядали мову як автономну систему знаків, то сучасні дослідження доводять, що смислотворення є результатом взаємодії різних семіотичних ресурсів. У цьому контексті ключову роль відіграють напрацювання Г. Кресс (Kress, 2010) та Т. ван Леувен (van Leeuwen, 2011), які запропонували розглядати комуні-

кацію як інтеграцію різних модальностей – мовної, візуальної, кінетичної та просторової. На думку дослідників, жоден із модусів не є апіорно домінантним, а значення формується у процесі їхньої взаємодії (Kress, 2010; van Leeuwen, 2011).

Подальший розвиток мультимодальної теорії пов'язаний із працями К. Джевїтт, Дж. Беземера та К. О'Галлорана (2016), які розширили аналітичні можливості цього підходу та довели, що комунікація є принципово мультимодальною навіть у межах письмового тексту (Jewitt et al., 2016). Зокрема, К. Джуїтт (2014) наголошує, що різні модальності функціонують як взаємозалежні ресурси, які як доповнюють, так і трансформують значення (Jewitt, 2014). У свою чергу К. О'Халлоран (2011) розробляє мультимодальний дискурс-аналіз як метод дослідження складних семіотичних структур, акцентуючи увагу на динаміці взаємодії різних модусів (O'Halloran, 2011).

Суттєвий внесок у розвиток теорії мультимодальності зробив Дж. Бейтман (2017), який запропонував системний підхід до аналізу текстів, зокрема через поняття мультимодального жанру (Bateman et al., 2017). Він доводить, що різні модальності організовуються відповідно до комунікативних цілей і жанрових норм, що дає змогу розглядати текст як складну структуровану систему. Такі ж ідеї розвивають Т. Хіппала та Й. Вільдfeuer (2017), які фокусують основну увагу на формалізації мультимодального аналізу та його застосуванні до різних типів дискурсу (Bateman, Wildfeuer & Hiippala, 2017).

У межах сучасних досліджень спостережена тенденція до поєднання мультимодального підходу з критичним дискурс-аналізом. Так, Н. Фейрклоу (2013) розглядає комунікацію як соціально зумовлений процес, у якому мовні та немовні ресурси використано для конструювання влади та ідеології (Fairclough, 2013). Розвиваючи ці ідеї, Д. Мачін та А. Майр (2012) підкреслюють, що мультимодальні ресурси можуть виконувати маніпулятивну функцію, формуючи певні інтерпретаційні рамки для адресата (Machin & Mayr, 2012). Отже, мультимодальність – це і засіб передачі інформації, і інструмент соціального впливу.

Окремий напрям становлять дослідження мультимодальної стилістики, представлені працями Н. Норгаарда (2019) та К. Форсевіля (2016). При цьому Н. Норгаард (2019) вводить поняття мультимодальної стилістики як підходу до аналізу художнього тексту, що враховує взаємодію вербальних і невербальних компонентів у процесі інтерпретації (Nørgaard, 2019). К. Форсевіль (2016) натомість досліджує роль візуальних і мультимодальних метафор, доводячи, що значення формується шляхом поєднання різних модусів (Forceville, 2016). Обидва дослідники підкреслюють, що навіть традиційний письмовий текст має мультимодальну природу, оскільки активує різні сенсорні канали у свідомості читача.

Важливим є також внесок представників теорії мультимодальної грамотності, зокрема Б. Коуп та М. Каланціс (2015), які відзначають вихід сучасної комунікації далеко за рамки звичайної текстової грамотності (Cope & Kalantzis, 2015). Вони доводять, що ефективно сприйняття інформації в сучасному світі потребує поєднувати в процесі інтерпретації різні модальності.

Станом на сьогодні можна відзначити стрімке збільшення досліджень, присвячених мультимодальним засобам в різних продуктах інтелектуальної діяльності людини. Однак більшість досліджень зосереджена на аналізі цифрового та медійного дискурсів, у яких мультимодальність має експліцитний характер. Разом з цим необхідно зауважити, що художній дискурс, особливо в його письмовій формі, ще недостатньо досліджений. Як зазначає Л. Ансворт (2013), навіть у текстах без візуального компонента імпліцитно мають місце невербальні елементи (Unsworth, 2013).

У цьому контексті особливого значення набуває поняття імпліцитної мультимодальності, яке передбачає, що невербальні компоненти кодовані в тексті з використанням мовних засобів опису. Саме цей аспект досліджують А. Болдрі та П. Тібо (2010), які пропонують методи транскрипції та аналізу мультимодальних структур навіть у межах письмового дискурсу (Baldry & Thibault, 2010). З опорою на їхні напрацювання можна виявити приховані механізми смислотворення, реалізовані шляхом узаємодії різних модусів.

В українському мовознавстві проблематика мультимодальності теж поступово набуває актуальності. У працях вітчизняних дослідників підкреслено роль невербальних компонентів у формуванні прагматичного змісту висловлення та їхній вплив на інтерпретацію тексту. Зокрема, акцентовано увагу на тому, що невербальні засоби можуть як доповнювати, так і трансформувати значення вербального повідомлення (Івасишин, 2019; Крисанова, 2020; Макарук, 2015; Ткачик & Захарченко, 2022). Однак важливо, що наукові напрацювання цих дослідників мають здебільшого описовий характер та не завжди враховують сучасні зарубіжні теоретичні підходи.

Особливий інтерес становить застосування мультимодального підходу до аналізу художнього дискурсу антиутопії. У таких текстах, як зазначає М.-Л. Райан (2014), наратив функціонує як багатоканальна система, у якій різні модальності взаємодіють для створення складної смислової структури (Ryan, 2014). Умови цензури та соціального контролю, характерні для антиутопії, зумовлюють активізацію невербальних засобів як альтернативного каналу комунікації.

Роман С. Коллінз «Голодні ігри» досліджувано переважно в межах літературознавства, яке основну увагу приділяє темам влади, насильства та ідеології. Його мультимодальна організація як комунікативної системи досі не була предметом системного лінгвістичного аналізу. Це свідчить про наявність наукової прогалини, яка потребує ретельного дослідження. Узагальнення сучасних наукових підходів уможливило висновок, що мультимодальність є перспективною теоретичною рамкою для аналізу художнього дискурсу. Актуальність та наукову новизну окресленої наукової проблеми визначає її недостатня розробленість у контексті антиутопічної літератури, зокрема роману «Голодні ігри».

Мета статті – проаналізувати мультимодальні засоби англomовної комунікації на матеріалі роману Сюзанни Коллінз «Голодні ігри» та визначити їхню роль у формуванні смислу та прагматичного ефекту.

Завдання статті: 1) здійснити теоретико-методологічний аналіз поняття мультимодальності в сучасних лінгвістичних та

комунікативних студіях; 2) окреслити специфіку реалізації мультимодальної комунікації в англomовному художньому дискурсі; 4) виокремити та класифікувати мультимодальні засоби, репрезентовані в романі «Голодні ігри»; 5) дослідити взаємодію вербальних і невербальних компонентів у процесі конструювання смислів і художніх образів твору; 6) проаналізувати прагматичний і стилістичний потенціал мультимодальних засобів у реалізації авторської комунікативної стратегії; 7) визначити функціональну роль мультимодальних елементів у забезпеченні емоційного впливу та в рецепції художнього тексту реципієнтом.

Виклад матеріалу. Спираючись на зміст роману Сюзанни Коллінз «Голодні ігри», можна стверджувати, що вербальні та невербальні елементи комунікації формують складну систему передачі смислу, створюючи багаторівневий наративний ефект. У межах антиутопічного світу Панему, де влада суворо контролює всі аспекти життя громадян, особливого значення набувають невербальні засоби комунікації: погляди, міміка, жести, павзи, тілесні реакції та просторові взаємодії. Саме вони допомагають персонажам передавати приховані наміри, емоції та здійснювати опір обмеженням свободи слова (Kress, 2010; van Leeuwen, 2011).

У першій сцені роману, коли Катніс Евердін добровільно замінює сестру Прім у жеребкуванні, автор описує її внутрішній стан на основі детального розкриття тілесних реакцій, тобто здійснює трансляцію емоційного змісту, використовуючи при цьому невербальні модальності: *That is exactly how I feel at this moment – struggling to recall how to draw a breath, incapable of uttering a single word, utterly shocked as the name reverberates through my mind* (Collins, 2008, p. 20). Цей приклад демонструє, що кінетична модальність (фізіологічна реакція) здатна передати страх і рішучість, які неможливо повністю відобразити словами (Forceville, 2016). Реакція публіки під час жеребкування теж допомагає проілюструвати взаємодію візуальної та аудіальної модальностей, що створює атмосферу напруження й тривоги: *To the enduring honor of District 12's residents, not a single individual applauds... instead, nearly everyone in the assembled crowd*

presses the three center fingers of their left hand to their mouth and extends the gesture toward me in silence (Collins, 2008, p. 22–23).

Контраст між вербальними та невербальними сигналами влади в сюжеті роману особливо яскраво унаочнює образ президента Сноу: *... yet his gaze, only a few inches away from mine, is as cold and merciless as that of a serpent* (Collins, 2008, p. 347). Усмішка як вербальний сигнал протиставлена холодному погляду, який передає загрозу, демонструючи подвійне повідомлення та підкреслюючи концепцію подвійного коду (Kress, 2010; van Leeuwen, 2011).

Під час тренувань у Центрі 12 Катніс проявляє концентрацію та точність рухів (кінетичні модальності та концентрація персонажів): *My pulse begins to race, and I sense heat flooding my cheeks. Acting on impulse, I snatch an arrow from my quiver and release it directly toward the Gamemakers' table* (Collins, 2008, p. 97). Це поєднання вербальної та кінетичної модальностей дуже ефектно передає внутрішнє напруження та навички персонажа. Мультимодальна взаємодія супроводжує також інтерв'ю трибунів у Капітолії: *I raise my chin slightly, assume my most charming smile, and gesture a wave with my unoccupied hand* (Collins, 2008, p. 65). При цьому позу та вираз обличчя Катніс можна розглядати як самостійні канали комунікації, що доповнює вербальний зміст (Jewitt, Bezemer, O'Halloran, 2016).

Просторова взаємодія на арені стає надзвичайно значущим каналом прихованого обміну інформацією: *Then, all at once, I catch sight of Peeta. He stands about five tributes to my right, some distance away, yet I can clearly see that his eyes are fixed on me, and it seems as though he is giving a slight shake of his head* (Collins, 2008, p. 143). Такі дії демонструють, що невербальна комунікація допомагає координувати дії навіть в обмеженому вербальному просторі. Мовчання та павзи теж підсилюють напруження: *The thunderous blast of the cannon startles me from sleep. Dawn has begun to stain the sky with pale light, and the birds are already twittering. Rue is seated on a branch opposite me, her hands carefully enclosing something. We remain still, straining to catch the sound of additional gunfire, yet none follows* (Collins, 2008, p. 133; Baldry, Thibault, 2010).

Необхідно також відзначити, що жести та погляди стають ключовим засобом передачі емоційної палітри (невербальна комунікація у міжособистісних стосунках). Так, наприклад, погляди Піта під час спільного виживання: *I notice the anguish in Peeta's eyes and realize he is telling the truth* (Collins, 2008, p. 86)) передають підтримку та емоційну близькість, демонструючи роль невербальних модусів у формуванні міжособистісних взаємин. У конфліктних сценах кінетичні маркери сигналізують агресію та опір, підкреслюючи панування невербальної модальності у загрозовому ключі: *Clenching my teeth, I slide my hands beneath Glimmer's body, grasp what seems to be her ribcage, and push her over onto her stomach* (Collins, 2008, p. 184).

Сцени медіаманіпуляцій у Капітолії теж містять свідчення використання мультимодальних ресурсів для конструювання влади та пропаганди: *The station is teeming with journalists, their bug-like cameras fixed squarely on my face* (Collins, 2008, p. 38). Костюм Катніс із зображенням вогню: *"Oh, do that once more!" Caesar exclaims, so I raise my arms again and twirl in circles, allowing the skirt to flare out and the dress to surround me like blazing fire. The crowd erupts into applause* (Collins, 2008, p. 122) у поєднанні з вербальними повідомленнями ведучих формує виразний маніпулятивний наратив (Machin, Maug, 2012).

В умовах обмеженої вербальної свободи на перший план виходять невербальні стратегії виживання: *We exchange a nod, silently recognizing and confirming our plan* (Collins, 2008, 162). У цьому уривку також яскраво переданий емоційний ефект: *I compel my lips to curve into a smile, conveying how thankful I am* (Collins, 2008, p. 58).

У сценах небезпеки поєднання кінетичних і просторових модальностей створює в читача відчуття екстремальної напруженості. Наприклад: *At a certain moment, I catch a sound and swiftly draw my knife, assuming I might need to protect myself, but it turns out I've merely frightened a rabbit* (Collins, 2008, p. 145). Мультимодальна стилістика роману виявляє себе в поєднанні рухів, просторової взаємодії, міміки та діалогів. Під час порятунку Піта кінетична та вербальна модальності тісно взаємодіють для передачі

сміливості та занепокоєння героя: *I extend my arm and clasp his hand tightly* (Collins, 2008, p. 210).

Системний аналіз підтверджує висновки К. Форсвілл (2016) та Н. Норгаард (2019), що вербальні та невербальні засоби формують взаємопов'язану мережу, яка створює багаторівневу комунікативну систему. Загалом, у тексті роману постійно поєднувано кінетичну, просторову, візуальну та вербальну модальності для передачі емоцій, інформації та намірів персонажів.

На основі проведеного аналізу можна виділити основні функції мультимодальних ресурсів.

1. Функція передачі різноманітних емоційних переживань: страх, напруження, підтримка, агресія, любов (реакція Катніс під час жеребкування, погляди Піта, тілесні реакції на арені).

2. Сигнальна функція: костюми, медіаефекти, інтерв'ю та павзи формують потрібне враження в аудиторії та влади як чинних фігур у романі.

3. Функція стратегійної комунікації: жести, погляди та просторові сигнали стають інструментами взаємодії в обмеженому вербальному просторі.

4. Символічна функція: колір, костюми та просторове розташування формують символічне значення, що підсилює сюжетний ефект.

Отже, мультимодальність у романі «Голодні ігри» є ключовим механізмом смислотворення, що забезпечує динамічну взаємодію вербальних та невербальних засобів, створюючи багаторівневу систему комунікації та різноспрямований наративний ефект.

Висновки. Дослідження мультимодальних засобів у романі Сюзанни Коллінз «Голодні ігри» дає підстави констатувати, що спілкування персонажів не обмежується словами. Навпаки, вербальні й невербальні елементи тісно переплітаються, утворюючи цілісну систему, яка допомагає глибше передати зміст і емоції. Читач отримує інформацію не тільки з діалогів, але й із деталей поведінки героїв, їхньої «тілесної» реакції на події та взаємодії між собою.

В умовах зображеного в романі антиутопічного світу Панему, у якому влада контро-

лює майже кожен аспект життя, невербальні засоби слугують провідним каналом комунікації: у романі погляди, міміка, жести, рухи тіла, дистанція між персонажами, павзи або навіть мовчання часто промовляють більше, ніж слова. Вони допомагають героям виражати свої справжні почуття, приховувати наміри або ж непомітно чинити опір системі.

Окреслені мультимодальні елементи роблять текст більш живим і насиченим, допомагають передати емоції персонажів, створити психоемоційну напругу, впливати на інших героїв і читача. Вони також стають інструментом тонкої, іноді навіть прихованої комунікації та додають твору більш глибокого, прихованого та символічного сенсу.

Перспективи подальших досліджень у рамках досліджуваної проблематики можуть бути пов'язані з такими аспектами:

- порівняльний аналіз мультимодальних стратегій у різних антиутопічних текстах для визначення універсальних та унікальних засобів передачі влади та психологічного впливу;
- дослідження різних екранізацій роману з погляду мультимодальної комунікації, включно з аналізом монтажу, звукового супроводу та візуальних ефектів;

– психолінгвістичний аналіз ефекту мультимодальних засобів на сприйняття та емпатію читача, що допоможе глибше зрозуміти механізми емоційного залучення аудиторії;

– дослідження невербальних стратегій у контексті соціального контролю, що може надати нові підходи до аналізу текстів антиутопічного дискурсу;

– вивчення символічного значення кольору, костюмів та просторового розташування як окремих категорій мультимодальних ресурсів для визначення їхньої ролі у формуванні соціальних та психологічних смислів.

Отже, мультимодальна взаємодія в романі «Голодні ігри» є складною комунікативною системою, у якій вербальні та невербальні модальності динамічно взаємодіють, підсилюючи одна одну та створюючи багатоврівневий наративний ефект. Подальші наукові дослідження в цьому напрямі допоможуть пролити світло на додаткові ефекти впливу мультимодальних засобів на читача у дослідницькому полі сучасної лінгвістики, літературознавства та психології і сформулювати більш глибоке розуміння механізмів емоційної, соціальної та символічної комунікації у художніх текстах.

ЛІТЕРАТУРА

- Івасишин М. Р.** Мультимодальність англomовного коміксу : лінгвальний і екстралінгвальний виміри : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2019. 22 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/aref_ivasyshyn.pdf (дата звернення: 18.03.2026).
- Крисанова Т. А.** Мультимодальна актуалізація негативних емоцій в англomовному кінодискурсі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Іноземна філологія*. 2020. № 92. С. 16–22. DOI: 10.26565/2227-8877-2020-92-02.
- Макарук Л.** Вербальні та невербальні засоби в англomовній комунікації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Комунікативна лінгвістика*. 2015. № 4. С. 141–147. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7827/1/29.pdf> (дата звернення: 18.03.2026).
- Ткачик О., Захарченко Н.** Мультимодальність сучасної англomовної інтернет-комунікації. *Advanced Linguistics*. 2022. № 10. С. 87–92. DOI: 10.20535/2617-5339.2022.10.266944.
- Baldry A., Thibault P.** *Multimodal Transcription and Text Analysis : A Multimedia Toolkit and Coursebook*. London; Oakville : Equinox, 2010. 400 p.
- Bateman J. A., Wildfeuer J., Hiippala T.** *Multimodality : Foundations, Research and Analysis – A Problem-Oriented Introduction*. Berlin; Boston : De Gruyter Mouton, 2017. 370 p.
- Collins S.** *The Hunger Games*. New York : Scholastic Press, 2008. 374 p. URL: https://archive.org/details/book-1-the-hunger-games_202311 (дата звернення: 18.03.2026).
- Cope B., Kalantzis M.** (eds.). *A Pedagogy of Multiliteracies : Learning by Design*. London : Palgrave Macmillan, 2015. 309 p.
- Fairclough N.** *Critical Discourse Analysis : The Critical Study of Language*. 2nd ed. London; New York : Routledge, 2013. 608 p.

- Forceville C.** Visual and Multimodal Metaphor. *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*. Cambridge : Cambridge University Press, 2016. P. 462–482.
- Jewitt C.** (ed.). *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis*. 2nd ed. London; New York : Routledge, 2014. 544 p.
- Jewitt C., Bezemer J., O'Halloran K.** *Introducing Multimodality*. London; New York : Routledge, 2016. 232 p.
- Kress G.** *Multimodality : A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. London; New York : Routledge, 2010. 212 p. URL: https://books.google.com/books/about/Multimodality.html?id=ihTm_cI58JQC
- Leeuwen van T.** *The Language of Colour : An Introduction*. London : Routledge, 2011. 248 p.
- Machin D., Mayr A.** *How to Do Critical Discourse Analysis : A Multimodal Introduction*. London : Sage, 2012. 232 p.
- Nørgaard N.** *Multimodal Stylistics of the Novel : More Than Words*. New York : Routledge, 2019. 220 p.
- O'Halloran K. L.** *Multimodal Discourse Analysis*. London; New York : Continuum, 2011. 232 p.
- Page R.** *Narratives and Multimodality*. London; New York : Routledge, 2018. 220 p.
- Ryan M.-L.** *Narrative across Media : The Languages of Storytelling*. Lincoln; London : University of Nebraska Press, 2014. 424 p.
- Serafini F.** *Reading the Visual : An Introduction to Teaching Multimodal Literacy*. New York : Teachers College Press, 2014. 176 p.
- Unsworth L.** *Multimodal Semiotics : Functional Analysis in Contexts of Education*. London; New York : Continuum, 2013. 240 p.

REFERENCES

- Baldry, A., & Thibault, P.** (2010). *Multimodal transcription and text analysis: A multimedia toolkit and coursebook*. London; Oakville: Equinox [in English].
- Bateman, J. A., Wildfeuer, J., & Hiippala, T.** (2017). *Multimodality: Foundations, research and analysis – A problem-oriented introduction*. Berlin; Boston: De Gruyter Mouton [in English].
- Collins, S.** (2008). *The hunger games*. New York: Scholastic Press. Retrieved March 18, 2026, from https://archive.org/details/book-1-the-hunger-games_202311 [in English].
- Cope, B., & Kalantzis, M.** (Eds.). (2015). *A pedagogy of multiliteracies: Learning by design*. London: Palgrave Macmillan [in English].
- Fairclough, N.** (2013). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). London; New York: Routledge [in English].
- Forceville, C.** (2016). Visual and multimodal metaphor. In *The Cambridge handbook of metaphor and thought* (pp. 462–482). Cambridge: Cambridge University Press [in English].
- Ivasishyn, M. R.** (2019). *Multymodalnist' anglomovnoho komiksu: linhval'nyy i ekstralinhval'nyy vymiry* [Multimodality of the English-language comic: linguistic and extralinguistic dimensions]. (Abstract of the PhD thesis). L'viv. Retrieved March 18, 2026, from https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/aref_ivasishyn.pdf [in Ukrainian].
- Jewitt, C.** (Ed.). (2014). *The Routledge handbook of multimodal analysis* (2nd ed.). London; New York: Routledge [in English].
- Jewitt, C., Bezemer, J., & O'Halloran, K.** (2016). *Introducing multimodality*. London; New York: Routledge [in English].
- Kress, G.** (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London; New York: Routledge. Retrieved March 18, 2026, from https://books.google.com/books/about/Multimodality.html?id=ihTm_cI58JQC [in English].
- Krysanova, T. A.** (2020). Multymodal'na aktualizatsiya nehatyvnykh emotsiy v anglomovnomu kinodykursi [Multimodal actualization of negative emotions in English-language film discourse]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Inozemna filologhiia – The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Social Communications*, 92, 16–22. <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-92-02> [in Ukrainian].
- Machin, D., & Mayr, A.** (2012). *How to do critical discourse analysis: A multimodal introduction*. London: Sage [in English].
- Makaruk, L.** (2015). Verbal'ni ta neverbal'ni zasoby v anglomovniy komunikatsiyi [Verbal and nonverbal means in English-language communication]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho*

- universytetu imeni Lesi Ukrainky. Komunikatyvna linhvistyka – The Scientific Journal of Lesya Ukrainka Eastern European National University*, 4, 141–147. Retrieved March 18, 2026, from <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7827/1/29.pdf> [in Ukrainian].
- Nørgaard, N.** (2019). *Multimodal stylistics of the novel: More than words*. New York: Routledge [in English].
- O'Halloran, K. L.** (2011). *Multimodal discourse analysis*. London; New York: Continuum [in English].
- Page, R.** (2018). *Narratives and multimodality*. London; New York: Routledge [in English].
- Ryan, M.-L.** (2014). *Narrative across media: The languages of storytelling*. Lincoln; London: University of Nebraska Press [in English].
- Serafini, F.** (2014). *Reading the visual: An introduction to teaching multimodal literacy*. New York: Teachers College Press [in English].
- Tkachyk, O., & Zakharchenko, N.** (2022). Multymodal'nist' suchasnoyi anglo-movnoï internet-komunikatsiyi [Multimodality of contemporary English-language internet communication]. *Advanced Linguistics*, 10, 87–92. DOI: <https://doi.org/10.20535/2617-5339.2022.10.266944> [in Ukrainian].
- Unsworth, L.** (2013). *Multimodal semiotics: Functional analysis in contexts of education*. London ; New York: Continuum [in English].
- Van Leeuwen, T.** (2011). *The language of colour: An introduction*. London: Routledge. Retrieved March 18, 2026, from https://books.google.com.ua/books/about/The_Language_of_Colour.html?id=aUwFQgAA-CAAJ&redir_esc=y [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026